

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
2023 ОНЫ НАМРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАН

2023 ОНЫ 11 ДҮГЭЭР САРЫН 21-НИЙ ӨДӨР, МЯГМАР ГАРАГ

ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ

**НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН
БАЙНГЫН ХОРОО**

ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ХЭЛТЭС

*Та хуралдааны тэмдэглэлийн цахим хувьтай дээрх
QR кодыг уншуулан танилцах боломжтой.*

**НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН
АГУУЛГА**

2023 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр, Мягмар гараг

Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга

Хуралдааны товч тэмдэглэл: 2 - 4

Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл: 5 - 33

- 1. Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудал 5 – 8*
  - 2. Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2022.03.04-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, эцсийн хэлэлцүүлэг/ 8 – 18*
  - 3. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2023.10.24-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг, санал, дүгнэлтээ Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлнэ/ 18 - 33*
-

**Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны намрын ээлжит чуулганы
Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр
/Мягмар гараг/-ийн хуралдааны товч тэмдэглэл**

Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга П.Анужин ирц, хэлэлцэх асуудлын дарааллыг танилцуулж, хуралдааныг даргалав.

Хуралдаанд ирвэл зохих 17 гишүүнээс 10 гишүүн хүрэлцэн ирж, 58.8 хувийн ирцтэйгээр хуралдаан 10 цаг 08 минутад Төрийн ордны “Жанжин Д.Сүхбаатар” танхимд эхлэв.

Томилолттой: Б.Бейсен, Х.Булгантуяа, С.Ганбаатар, Ц.Туваан, Ц.Идэрбат.

Нэг.Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудал

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх С.Дунжидмаа, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр, мөн газрын референт Г.Нямсүрэн нар байлцав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол Ардын намын бүлгийн дарга Д.Тогтохсүрэн Улсын Их Хурлын гишүүн П.Анужиныхыг Байнгын хорооны даргад нэр дэвшүүлж байгаа талаар танилцуулав.

Танилцуулга болон нэр дэвшигчтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүдээс асуулт гараагүй болно.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Одонтуяа үг хэлэв.

П.Анужин: Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн П.Анужиныхыг сонгохыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 0
Бүгд: 11
100 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 10 цаг 17 минутад хэлэлцэж дуусав.

Хоёр.Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2022.03.04-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, эцсийн хэлэлцүүлэг/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Батлан хамгаалахын сайд Г.Сайханбаяр, Зэвсэгт хүчний жанжин штабын дарга С.Ганбямба, Батлан хамгаалах яамны Стратегийн бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Ч.Гандирваа, Батлан хамгаалах яамны Хуулийн хэлтсийн дарга Г.Энхболд нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх С.Дунжидмаа, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр, мөн газрын референт Г.Нямсүрэн нар байлцав.

Төслийн эцсийн хэлэлцүүлэгтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн М.Оюунчимэг, Ж.Чинбүрэн, Ц.Сандаг-Очир нарын тавьсан асуултад Батлан хамгаалахын сайд Г.Сайханбаяр, Зэвсэгт хүчний жанжин штабын дарга С.Ганбямба нар хариулж, тайлбар хийв.

Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийг явуулж дууслаа.

Байнгын хорооноос гарах танилцуулгыг Улсын Их Хурлын гишүүн М.Оюунчимэг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 10 цаг 44 минутад хэлэлцэж дуусав.

Гурав.Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2023.10.24-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг, санал, дүгнэлтээ Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлэнэ/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн, Эрүүл мэндийн сайд С.Чинзориг, Эрүүл мэндийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга П.Оюунцэцэг, мөн яамны Санхүү, даатгалын хэлтсийн дарга Л.Мөнхцэцэг нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх С.Дунжидмаа, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр, мөн газрын референт Г.Нямсүрэн нар байлцав.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.10-т заасны дагуу Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг зүйл бүрээр хэлэлцэв.

-Төслийн 1 дүгээр зүйлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир, Д.Сарангэрэл, Б.Жаргалмаа, Д.Батлут нарын тавьсан асуултад Эрүүл мэндийн сайд С.Чинзориг, Эрүүл мэндийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга П.Оюунцэцэг нар хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүдээс зарчмын зөрүүтэй санал гараагүй болно.

-Төслийн 1 дүгээр зүйлийг хэлэлцэж дуусав.

-Төслийн 2 дугаар зүйлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүдээс асуулт, санал гараагүй болно.

-Төслийн 2 дугаар зүйлийг хэлэлцэж дуусав.

-Төслийн 3 дугаар зүйлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүдээс асуулт, санал гараагүй болно.

-Төслийн 3 дугаар зүйлийг хэлэлцэж дуусав.

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулж дууслаа.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалмаа Төсвийн байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 11 цаг 21 минутад хэлэлцэж дуусав.

Байнгын хорооны хуралдаанаар 3 асуудал хэлэлцэв.

Хуралдаан 1 цаг 14 минут үргэлжилж, 17 гишүүнээс 12 гишүүн хүрэлцэн ирж, 70.6 хувийн ирцтэйгээр 11 цаг 22 минутад өндөрлөв.

Тэмдэглэлтэй танилцсан:

НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ
ДАРГА

П.АНУЖИН

Тэмдэглэл хөтөлсөн:

ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ
ХӨТЛӨХ АЛБАНЫ
ШИНЖЭЭЧ

Ц.АЛТАН-ОД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

2023 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр,
Мягмар гараг
Төрийн ордны “Жанжин Д.Сүхбаатар”
танхим
10 цаг 08 минут

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

П.Анужин: Байнгын хорооны гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирж, Байнгын хорооны ирц 58.8 хувьтай бүрдсэн тул Нийгмийн бодлогын Байнгын хорооны 2023 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн хуралдаан нээснийг мэдэгдье. /алх цохив/

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн дагуу хуралдаанд хүрэлцэн ирсэн болон ирээгүй гишүүдийг Та бүхэндээ танилцуулъя.

Б.Баярсайхан гишүүн хүрэлцэн ирсэн байна, Д.Батлут гишүүн хүрэлцэн ирсэн байна, Б.Жаргалмаа гишүүн ирсэн, Ц.Мөнх-Оргил гишүүн ирсэн байна, М.Оюунчимэг гишүүн ирсэн байна, Ц.Сандаг-Очир гишүүн ирсэн байна, Д.Сарангэрэл гишүүн ирсэн байна, Б.Саранчимэг, Ж.Чинбүрэн, С.Чинзориг

нарын гишүүд хуралдаанд хүрэлцэн ирсэн байна.

Өнөөдрийн Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг Та бүхэндээ танилцуулъя.

Гурван асуудал хэлэлцэнэ.

Нэгдүгээрт, Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудлыг хэлэлцэнэ.

Хоёрдугаарт, Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл.

Засгийн газар 2022 оны 03 дугаар сарын 04-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн. Эцсийн хэлэлцүүлэг явагдана.

Гуравдугаарт, Засгийн газрын тусгай сангийн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл.

Засгийн газар 2023 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн. Анхны хэлэлцүүлгийг хийнэ.

Хэлэлцэх асуудлаар өөр саналтай гишүүд байна уу? Байхгүй бол хэлэлцэх асуудалдаа оръё.

Хэлэлцэх асуудалдаа оръё.

Нэг. Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудал

Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудал хэлэлцэнэ.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 26.3-д Байнгын хороог Улсын

Их Хурлаас нэг жилийн хугацаагаар сонгосон дарга тэргүүлнэ, 26.4-т Байнгын хорооны даргыг Улсын Их Хуралд сонгогдсон ажилласан туршлагыг нь харгалзан тухайн Байнгын хорооны

гишүүдээс сонгох бөгөөд түүнийг улируулан сонгож болно гэж заасан байгаа.

Монгол Ардын намын бүлгийн дарга Д.Тогтохсүрэн даргыг микрофонд урьж байна.

Д.Тогтохсүрэн: Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны гишүүдийн өглөөний амгаланг айлтгая.

Улсын Их Хурлын тухай хуулийн дагуу Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны даргын бүрэн эрхийн хугацаа нэг жил. Нэг жилийн хугацаагаар сунгаж болно гэсэн хуультай.

Өнгөрсөн 2022 оны 8 дугаар сарын сүүлээр Байнгын хорооны даргыг сонгосон.

Түүнээс биш нэг жил гаруй хугацаа өнгөрсөн.

Үүнтэй холбогдуулаад Байнгын хорооны даргыг сонгох асуудлыг хэлэлцүүлж байгаа юм.

Улсын Их Хурал дахь олонхыг буюу Монгол Ардын намын бүлгээс Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны даргад Пүрэв-Очирын Анужингийн нэрийг дэвшүүлж байна.

Үргэлжлүүлэн ажиллуулахаар.

П.Анужин 1977 онд төрсөн. 44 настай. Нөхөр 4 хүүхдийн хамт амьдардаг.

Дипломатч, олон улсын эрх зүйч мэргэжилтэй.

1994 онд нийслэлийн 13 дугаар сургууль, 1999 онд Японы Токиогийн Гадаад хэлний дээд сургуулийг судлаач оюутан, 2000 онд Монгол Улсын Их Сургуулийг дипломатч мэргэжлээр, 2004 онд Японы Сока их сургууль олон улсын эрх зүйч мэргэжлээр тус тус төгссөн.

2004 оноос Японы “Сефти технологи” компанид хуулийн зөвлөх, 2009 онд “Макробиотик XXI зуун” ном төслийн санаачлагч, 2010-2014 онд “Монгол Тулгатан 100 эрхэм” төслийн санаачлагч, продюсер, 2012-2016 онд Монгол Ардын намын дэргэдэх Нийгмийн Ардчилал, Эмэгтэйчүүдийн Холбооны дэд Ерөнхийлөгч, Зүүн бүс хариуцсан нарийн бичгийн дарга, 2013-2016 онд Намын Удирдах зөвлөлийн гишүүн, 2016-2017 онд “Монгол товчоон” төслийн санаачлагч, продюсер, 2017 онд “Эрүүлд хүрэх зам их энгийн” номын төслийн санаачлагч, 2020 оноос Монгол Улсын Их Хурлын гишүүнээр ажиллаж байна.

Мөн 2022 оноос Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны даргаар ажиллаж байна.

Ийм учраас Улсын Их Хурал дахь олонхын бүлгээс Пүрэв-Очирын Анужинг Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны даргаар үргэлжлүүлэн ажиллуулах саналыг оруулж байна.

Та бүгдийг дэмжиж өгөхийг хүсье. Баярлалаа.

П.Анужин: Монгол Ардын намын бүлгийн дарга Дуламсүрэнгийн Тогтохсүрэн даргад баярлалаа.

Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудлаар өөр саналтай гишүүд байна уу? Байхгүй байна. /алх цохив/

Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудлаар үг хэлэх гишүүд байна уу? Салдангийн Одонтуяа гишүүн үг хэлнэ.

С.Одонтуяа: П.Анужин дарга хугацаа сунгагдаад Байнгын хороон даргаа үргэлжлүүлэн хийнэ гэж байгаа юм байна.

Тэгэхээр энэ асуудлыг дэмжиж байна.

П.Анужин даргад онцгой анхааруулж захиж хэлэх зүйл байна. Юу гэхээр энэ чуулганы бүрэн эрх дуусахад их бага хугацаа үлдсэн.

Тийм учраас таныг энэ Хүүхэд хамгааллын хууль, Гэр бүлийн тухай хууль хоёрыг хамтарч хэлэлцэхэд онцгой үүрэг гүйцэтгээсэй. Манай Байнгын хороо Хууль зүйтэй хамтарна уу, ер нь нэгдсэн ажлын хэсэг гаргаад энэ хуулыг ямар ч байсан сайн хууль болох талаас нь, заавал батлуулж дуусах талаас нь явахгүй бол өмнө нь дандаа чуулган завсарлахын өмнө хуралдаад л амжихгүй энэ хуулиуд үлдээд байсан юм.

Тэгэхээр бид энэ чухал асуудалтай хуулиа заавал батлуулах ёстой гэдгийг онцгой захиж хэлмээр байна.

Хоёрдугаарт, Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль батлагдана. Энэ хуулийг бүр нэг бүрчлэн үзлээ. Энэ бол байдаг л нэг лоозогносон хуулийн нэг болж.

Тэгэхээр энэ хууль дээр онцгой анхаарахгүй бол өнөөдөр Монгол хүний эрүүл мэндийн асуудал ерөөсөө гамшгийн түвшинд очсон.

Тэгэхээр өмнөх шиг, хэдэн жилийн өмнөх шиг хуулиар бид явахгүй юм байна. Одоо тэр байтугай Засгийн газрын яамдад үүрэг болгох ёстой. Төсвийн тодорхой хувийг хүний эрүүл мэндийг хамгаалахад зарцуулахгүй бол ганц Эрүүл мэндийн яаман дээр бүгдийг хаядагаа болих хэрэгтэй.

Уул уурхайн салбар байна, барилгын салбар байна, зам тээврийн салбар байна. Энэ яамд чинь хүний эрүүл мэндийг муутгахад нэлээд хүчин зүйл нөлөөлж байгаа.

Тэгэхээр энэ зүйл дээр оруулах барих гээд их олон зүйл байна.

Тэгэхээр таныг энэ хэдэн хууль дээр онцгой анхаараад яг реформ хийх сайн хууль болох дээр Байнгын хороон даргын хувьд онцгой анхаарч ажиллаж өгөөч ээ. Бид энэ дээр бүх саналуудыг боловсруулсан байгаа.

Зүгээр нэг хууль гэдгээр батлуулаад явах юм бол энэ гамшгийн байдлаасаа гарахгүй нь ээ гэдгийг хэлэх гэсэн юм.

Тэгээд амжилт хүсье.

П.Анужин: Салдангийн Одонтуяа гишүүнд баярлалаа. Чухал саналыг хэлж байна.

Та бид бүгдээрээ мэдэж байгаа. Хүүхэд хамгааллын хууль Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас өргөн баригдаж, Гэр бүлийн тухай хууль Хууль

зүйн яам дээр боловсрогдож өргөн баригдсан байгаа.

Миний зүгээс Улсын Их Хурлын чуулган дээр эдгээр хоёр хуулийг нэгтгэж нэг ажлын хэсэг байгуулж ажиллах нь зүйтэй гэсэн саналыг тавьсан байгаа. Одоо удахгүй даргын зөвлөл дээр энэ асуудлыг тодорхой шийдэж бид ажилдаа яаралтай орох чиглэлтэй ажиллаж байгаа гэдгээ хэлье.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хуулийг манай туршлагатай гишүүд Д.Сарангэрэл дарга маань ахалж ажиллаж байгаа. Ажлын хэсэг маш сайн хуралдаж байгаа.

С.Одонтуяа гишүүний хэлсэн саналыг ажлын хэсгийн ахлагч Д.Сарангэрэл дарга анхаарч тийм ээ ингэж бид тал талаасаа хичээж ажиллана гэдгийг танд хэлье. Баярлалаа. Танд.

Гишүүд ээ санал хураалт явуулъя. Улсын Их Хурлын гишүүн Пүрэв-Очирын Анужинг Нийгмийн бодлогын Байнгын хорооны даргад дэмжиж байна гэсэн томъёоллоор санал хураалт явуулъя.

Уг санал 100 хувь дэмжигдлээ.

Байнгын хорооны санал, дүгнэлт дүгнэлтийг Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд Улсын Их Хурлын гишүүн Цэндийн Сандаг-Очир танилцуулна.

Уучлаарай. Би засаад хэлье. Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын чуулганд Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны гишүүн Цэндийн Сандаг-Очир танилцуулна.

Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх дараагийнхаа асуудалд оръё.

Хоёр. Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

/Засгийн газар 2022.03.04-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, эцсийн хэлэлцүүлэг/

Засгийн газраас 2022 оны 03 дугаар сарын 04-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийг хийнэ.

Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг танилцуулъя. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг хуралдааны танхимд урьж байна.

Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг урьж байна. Гүрсэдийн Сайханбаяр

Батлан хамгаалахын сайд, дэслэгч генерал, Сүнрэвийн Ганбямба Зэвсэгт хүчний жанжин штабын дарга, хошууч генерал, Чулуунборын Гандирваа Батлан хамгаалах яамны Стратегийн бодлого төлөвлөлтийн газрын дарга, хурандаа, Гомбосүрэнгийн Энхболд Батлан хамгаалах яамны Хуулийн хэлтсийн дарга.

Эдгээр дөрвөн хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр ажлын хэсэг хүрэлцэн ирсэн байна.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 42.1.1-д заасны дагуу чуулганаар хэлэлцэн дэмжигдсэн зарчмын зөрүүтэй 3 саналын томъёоллыг хуулийн төсөлд шигтгэн Та бүхэнд хүргүүлсэн байгаа.

Эдгээр саналуудтай холбоотойгоор саналтай гишүүд байна уу? Саналтай гишүүд байхгүй байна. Үг хэлэх гишүүн байна уу? Үг хэлэх гишүүн Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн гишүүнээр саналыг тасалъя.

Мөнхөөгийн Оюунчимэг гишүүн үг хэлнэ.

М.Оюунчимэг: Энэ хуулийн төслийг угаасаа би өөрөө санал гаргасан учраас дэмжиж байгаа. Үүнийг цаг алдалгүй бид хийх ёстой гэсэн байр суурьтай байгаа.

Харин нийгэмд үнэхээр тийм гунигтай, дээрээс нь энэ асуудлыг шийдэхгүй бол ер нь цаашдаа юу болох вэ гэдэг асуудал саяын 21 настай оюутан цэргийн амь насаа алдсан явдал гарлаа.

Мэдээж тэнд хариуцаж байгаа заставын ажилтнууд байгаа. Энэ нь тэгээд нэг удаа гарсан юм биш. Бид өмнө нь бараг Д.Ганзориг гээд зэвсэгт хүчний командлагч байсан байх. Тийм ээ. Асуудал үүсэхэд бас ярьж байгаад одоо энэ асуудлыг цэгцэлье.

Энхийн цагт цэрэгт залуучууд маань очоод ингээд амь насаа алдаад байх асуудал байж боломгүй зүйл юм. Мэдээж нөгөө талаасаа цэрэг гэдэг бол хатуужил, юм сурах хэрэгтэй. Гэхдээ хүний амь нас эрүүл энх цагт ингэж үрэгдэх ёсгүй.

Тэгэхээр Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Б.Энхбаяраар ахлуулсан ажлын хэсэг Засгийн газраас гарсан гэсэн. Мэдээж Г.Сайханбаяр сайд энд анхаарлаа их хандуулж байгааг би түрүүн ярианаас нь, өгсөн үүрэг даалгавруудаас нь харж байгаа.

Тэгэхдээ энэ бол тодорхой болох хэрэгтэй байна. Үнэхээр тэр хүүхэд хатгаа авчихсан байсан юм бол яагаад эмч үзэж энэ хатгааг нь эмчлэх, энд оруулахгүй байя ч гэдэг юм уу шуурхай арга хэмжээ амь насаа алдахаас нь өмнө авч болоогүй юм бол?

Ер нь нөхцөл байдал юунаас болж шалтгаалсан юм бол?

Хэт их тийм дэглэлт энэ тэр байгаад байгаа юм уу? Эсвэл шалтгаан нь юу байна? Энэ талаар Нийгмийн бодлогын байнгын хороон дээр өнөөдөр энэ асуудал орж ирж байгаа дээр бид дуугүй, асуухгүй байж боломгүй зүйл учраас Та бүхнээс энэ асуултад хариулт өгөхийг хүсэж байна. Баярлалаа.

П.Анужин: М.Оюунчимэг гишүүний асуултад 4 номерын микрофонд хариулья.

М.Оюунчимэг гишүүний асуултын өмнө би бас нэг зүйл нэмээд хэлье.

Сая энэ цэргийн асуудлын үеэр тань руу маш олон удаа холбогдсон. Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны даргын хувьд. Та нэг ч удаа утсаа аваагүй. Нэг ч хариу өгөөгүй. Энэ үйлдэл дээрээ та бас тайлбар хийх нь зүйтэй болов уу гэж бодож байна.

4 номерын микрофонд хариулт өгье.

Г.Сайханбаяр: Байнгын хорооны дарга, гишүүдийн энэ өдрийн амрыг эрье. М.Оюунчимэг гишүүний асуусан асуултад хариулъя. Тийм.

Ер нь одоо үүсэж байгаа нөхцөл байдлын талаар албан ёсны байр суурь мэдээллээ өгсөн.

Ер нь энэ асуудал дээр Засгийн газраас ажлын хэсэг гараад ажиллаж байна. Хууль хяналтын байгууллагууд ажиллаж байна.

Эцсийн албан ёсны хууль хяналтын байгууллагын дүгнэлт гараагүй байгаа.

Үүнтэй холбоотойгоор тодорхой ажлын хэсгийн дүгнэлт, мөн учир шалтгааны талаарх хариултыг тодорхой өгнө байх. Хууль хяналтын байгууллагууд.

Ер нь энэ асуудлыг Зэвсэгт хүчин, батлан хамгаалах салбар, тэр тусмаа Зэвсэгт хүчний анги салбарууд дээр гаргахгүй байх талаар олон төрлийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байгаа.

Тэгээд энэ талаарх мэдээллээ Засгийн газрын хуралдаан дээр танилцуулсан. Ер нь бид өөрсдийгөө өмгөөлөөд хамгаалаад, эсвэл аливаа асуудлуудаа нуугаад, ард иргэдээс нээлттэй бус байх ийм бодлого байхгүй.

Бид энэ болсон процессын үйл ажиллагааг авч байгаа арга хэмжээнүүд, мөн цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдээ ард иргэдэд, нийгэмд,

нээлттэйгээр хэлж танилцуулж, сурталчилж байгаа.

Зэвсэгт хүчний хэмжээнд яг харьцааны зөрчил, гэмт хэргийн шинж чанартай ийм зөрчил дутагдал байхгүй.

Яг энэ нас барсан цэрэгтэй холбоотой асуудал яг эмнэлгийн болон хууль хяналтын байгууллагын дүгнэлт хэрхэн яаж гарахыг одоогоор бид хэлж мэдэхгүй байна.

Ер нь тэр ангид алба хааж байсан, ер нь хугацаат цэргийн албанд ирээд 20-иод хонож байсан цэргийн албан хаагчдын хувьд бид бүгдийг нь давтан эрүүл мэндийн нарийн шинжилгээнд хамруулсан.

Тухайн ангиас зүрхний хэм алдагдалтай, ханиадтай, харшилтай, бас хатгаа авсан цэргийн албан хаагчид гарсан. 5 орчим цэргийн албан хаагч. Үүнийг эмнэлэгт хэвтүүлж эмчлэх ажлыг хийж байна. Эхнээсээ цэргүүд эмнэлгээс эмчилгээ хийлгээд гарч байна.

Тухайн нас барсан цэргийн хувьд бид яг ямар шалтгаанаас болов гэдгийг хэлэх боломжгүй байгаа гэдгийг хэлье.

П.Анужин: Мөнхөөгийн Оюунчимэг гишүүн тодруулж асууна.

М.Оюунчимэг: Г.Сайханбаяр сайд өөрөө цэцэрлэгт алба хааж байсан мэргэжлийн, энэ салбарын хүн.

Тийм учраас та өөрөө ер нь юу гэж боддог вэ? Манай энхийг сахиулахад явсан залуучууд бие бялдрын хувьд ч, боловсролын хувьд ч үнэхээр хөгжөөд ирдэг. Улсынхаа нэрийг ч гаргадаг. Тэнд

бас л адилхан сургуулилт, бүх л юм байгаа. Гэхдээ өөр байгаад байдаг.

Харин дотоодын цэрэгт явсан залуучууд маань нэг л биш байгаад байгаа юм. Энэ ямар шалтгаан байна гэхээр бид ч гэсэн очиж уулзаж үзэж байхад тэр байгаа орчин, сургуулилт, ер нь тэр бэлтгэж байгаа нөхцөл байдал гэхээр энэ дээр бид нэг анхаарах хэрэгтэй байна. Яагаад санхүүжилт дутаад байна вэ?

Өмнө бид бас нэг цэрэг амь насаа алдахад энэ асуудал хөндөхөд бидэнд хангалттай мөнгийг нь баталж өгөхгүй байна гэсэн утгатай юмыг хэлж байсан л даа. Та бүхэн ч сонсож байсан байх.

Тэгэхээр одоо яагаад батлан хамгаалах салбар гадаад ийм хүчтэй болчихоод байдаг. Манай батлан хамгаалах салбарын гадаад харилцаа маш сайн хөгжиж байгаа шүү дээ. Тийм ээ. Бусад улс орнуудтай ч гэсэн энхийг сахиулах үйл ажиллагаанд Монгол цэргүүд оролцдог болсноос хойш үнэхээр сайн хөгжсөн.

Гэхдээ энд яагаад бид тэр цэрэгт байгаа залуучуудаа аятайхан орчин, ёстой би эх орноо хамгаалах хэмжээний, цэргээсээ ирээд улс орныхоо бүтээн байгуулалтад оролцох тийм чадварлаг эрчүүдийг бэлтгэх хэмжээнд болохгүй байгаад байгаа шалтгааныг та ер нь юу гэж харж байгаа вэ?

Одоо ер нь өөрчлөх хэрэгтэй л болоод байх шиг байх юм. Өмнөх дээр үеийн цэргийн нөхцөл байдал, энэ систем л манайд бат бөх, амь бөхтэй оршоод байгаа юм болов уу гэж хараад байх юм.

Сүүлийн үед цэрэг алба хаагаад ирсэн хүмүүсийн сэтгэгдлүүд ярьж байна. Эцэг, эхчүүдийнх нь сэтгэгдэл яригдаж байна.

Тэгээд та энэ дээрээ нэг өөрчлөлт хийх шаардлага байгаа л юм шиг харагдаад байх юм. Та энэ дээр ер нь юу гэж бодож байгаа вэ? Баярлалаа.

П.Анужин: 4 номерын микрофонд сайд хариулъя.

Г.Сайханбаяр: Ер нь зэвсэгт хүчинтэй холбоотой, үндсэн үйл ажиллагаатай холбоотой, мэргэжлийн сэргэгчтэй холбоотой ахиц дэвшил их бий.

Ер нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын энхийг сахиулах ажиллагаа, дотоодын бүтээн байгуулалт, цэргийн бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаанд манлайлан оролцож байгаа асуудал байна.

Нийгмийн тусын тулд Засгийн газрын өгсөн даалгаврын дагуу гамшиг ослын үйл ажиллагаанд цэргийн албан хаагчдаа хамруулж оролцуулж байна. Мэргэжлийн цэрэг нэлээн хөгжиж байна. Энэ бодитой үнэн. Гадаад улс оронд нэр хүнд өндөр байна.

Өнөөдөр улс орны аюулгүй байдлын дархлаа улс төр, дипломатлалтын аргаар хангах дархлаа болж байгаа нэг бүрэлдэхүүн зэвсэгт хүчний бүрэлдэхүүн байгаа. Үүнийхээ дагуу ч Монгол цэрэг гэдэг брэнд дэлхийн хэмжээнд гарсан.

Дээрээс нь, энэ мэргэжлийн цэрэг, зэвсэгт хүчинтэй холбоотой асуудлаар төр засгаа.../минут дуусав/

П.Анужин: Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн гишүүн асуулт асууя. Уучлаарай, Ж.Чинбүрэн гишүүн ээ.

М.Оюунчимэг гишүүн хариултаа гүйцээж авъя гэсэн санал хэлсэн тул 4 номерын микрофоныг 1 минутаар сунгаж өгье.

Г.Сайханбаяр: Ахиц дэвшил байгаа. Үүнийг үгүйсгэх ямар ч арга байхгүй.

Харин бид өнөөдөр цэргийн албанд шинээр ирж байгаа залуучуудын асуудалд үнэхээр анхаарах ёстой болсон байна.

Хүмүүжлийн асуудал дээр, бие бялдар, эрүүл мэндийн асуудал дээр нь анхаарах, сэтгэл зүйн бэлтгэл заслын асуудал дээр нь анхаарах асуудлууд их байгаа.

Өнөөдөр цэргийн албанд ирж байгаа залуучууд эрүүл мэндээр бараг үндсэндээ 30 гаруй хувь нь хасагдаж байгаа.

Сая цэрэг татлагаар аймаг, нийслэл, дүүргүүдийн цэрэг татлагын товчоодуудын хамгийн бага хувьтай эрүүл мэндээр хасагдаж байгаа хувь нь 30 хувьтай харж байгаа. Хамгийн дээд талын хасагдаж байгаа хувь нь 42 хувьтай хасагдаж байгаа.

Тэгээд үлдсэн бүрэлдэхүүн нь ямар нэгэн хэмжээний өвчлөлтэй байгаа. Шүд, тэгээд л ямарваа нэгэн.../минут дуусав/

П.Анужин: Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн гишүүн асуулт асууя.

Ж.Чинбүрэн: Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийг дэмжиж байгаа.

Хэлэх гэсэн санаа бол энэ болсон үйл явдалтай холбоотой эмч хүний хувьд хэлэх гэсэн санаа бол Зэвсэгт хүчин өөрсдөө цэргийн эмнэлгийн том алба байгаа. Та бүхэнд.

Тэгэхээр зөвхөн хавар, намар цэрэг татлагын үеэр эрүүл мэндийн үзлэг хийгээд тэнцэх тэнцэхгүй асуудал ярихаас илүүтэй бас нэг анхаарах зүйл бол нэгд чанартай болгох хэрэгтэй байна. Ялангуяа ачаалал даах чадамж хүн болгонд адилхан байдаггүй. Зүгээр үзлэгээр илэрдэггүй тийм юмнууд байдаг.

Тухайлах юм бол уушгины артерийн даралт ихтэй хүн зүгээр үзлэгт ямар ч тийм шинж тэмдэг байхгүй. Өнөөдөр бид мэс засал, эмчилгээний дараах хүндрэл, нас баралтыг бууруулж байгаа нэг том дэвшил юу байна вэ гэхээр ерөөсөө л зүрхний эхо шинжилгээ хийж уушгины артерийн даралтыг хэмжиж чаддаг болсон явдал энэ ачаалалтай, биеийн тамирын дасгал хөдөлгөөн хийх нөхцөлд ачааллыг даах боломжийг нэмэгдүүлж байдаг.

Тийм учраас Г.Сайханбаяр сайдад би нэг хэлэх гэж байгаа зүйл яг алба хааж байх үед нь энэ ачааллын тестүүд татлага цэрэг, алба хааж байгаа цэргүүдэд эрүүл мэндийн үзлэг хийж байх нь өөрөө чухал.

Танд нөөц байгаа, боломж байгаа. Бүхэл бүтэн эмнэлгийн алба байгаа.

Тийм учраас үүнийгээ тогтмолжуулах нь чухал. Мэдээж цэргийн ангиуд дээр эмч байгаа. Тэдгээр

нь хийдэг л байх. Гэхдээ зөвхөн гар үзлэгээр, чагнуураар үүнийг үзэх боломжгүй.

Тийм учраас энэ дээр онцгой анхаарах хэрэгтэй.

Хоёрт, таны хэлж байгаа бараг 30 гаруй хувь нь эрүүл биш байна гэдэг бол залуучуудад үнэхээр бид нийгмийн эрүүл мэндийн асуудал ямар чухал байгаагийн нэг том гэрчилгээ гэрч.

Тийм учраас өнөөдөр бидэнд Д.Сарангэрэл гишүүний ахалж байгаа Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль, тусламжийн тухай хууль өөрөө ямар чухал вэ гэдэг бас нэг.

Нөгөө талаасаа бид ард иргэддээ цэргийн алба хаах нь аюултай гэдэг энэ эх оронч үзлээс айх ухрах, мохоох ийм үзэл байж болохгүй.

Тийм учраас Та бүхэн энэ дээр үнэхээр аюулгүй, эсрэгээр бүр бие бялдрын хувьд, сэтгэл зүйн хувьд жинхэнэ эр хүн болж гардаг тэр мундаг хуучин заншлыг сэргээж, цэргийн албанд явснаараа эр хүн болдог юм гэдэг ийм сайхан сэтгэл зүйн дэмжлэгийг үзүүлдэг.

Дээрээс нь, сэтгэл зүйчид ажилладаг. Тэр ирсэн хүүхдүүдийн сэтгэл зүйн бэлтгэлийг нь хангаж өгдөг, амьдрах ухааныг нь сургаж өгдөг, тэнд очоод жинхэнэ сайхан эр хүн болоод, бие бялдрын хувьд, сэтгэл зүйн хувьд жинхэнэ монгол эр хүн болдог юм гэдгийг л харуулдаг ийм тогтолцоог л хиймээр санагдаад байгаа юм.

Тэгээд миний асуух гэсэн зүйл бол ер нь эмэгтэйчүүд цэргийн алба хаах их сонирхолтой болж байгаа. Эмэгтэй

улсууд илүү тийм амьдрах чадвар сайтай байгаа.

Тэгэхээр эмэгтэйчүүдийг цэргийн албанд татах асуудал чухал байна.

Тийм учраас би Бүгд Найрамдах Солонгос Улс шиг ерөөсөө юу гэдэг юм танил талтай, илүү их эрх мэдэлтэй үг хүний хүүхдүүд нь цэргийн алба хаадаггүй. Тэгээд жирийн айлын хүүхдүүд цэргийн алба хаадаг гэдэг энэ тогтолцоог халах нь өөрөө их чухал юм.

Тийм учраас ерөөсөө л бүх насны залуучууд насанд хүрээд шууд цэргийн алба хаадаг Солонгосын тогтолцоог хуулахад манайд болохгүй зүйл байна уу? Энэ дээр Сайд та юу гэж боддог вэ? Энэ дээр нэг санал бодлоо солилцохгүй юу?

П.Анужин: 4 номерын микрофонд Г.Сайханбаяр сайд хариулна.

Г.Сайханбаяр: Баярлалаа. Таны анхааруулж хэлсэн асуудлуудыг бид ажилдаа анхаарч ажиллая.

Цэргийн албаны бүтцэд өөрчлөлт оруулах тухай асуудлыг ярьж байна.

“Мэргэжлийн цэрэг”-т эмэгтэй цэргийн албан хаагчид байгаа.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний нийт бие бүрэлдэхүүний **11 орчим хувь нь эмэгтэй цэргийн албан хаагчид** байгаа. Ялангуяа холбоо, радиолокацийн чиглэлийн, ар тал хангалтын ангиудад байгаа эмэгтэй албан хаагчдын эзлэх хувийн жин **15 орчим хувь**, түүнээс дээш байгаа. Холбооны ангиуд дээр.

“Хугацаат цэргийн алба”-нд эмэгтэй цэргийн албан хаагчийг татах хуулийн заалт Монгол Улсад байхгүй.

Урьд өмнө нь ч тийм байгаагүй. Мэргэжлийн цэргийн бүрэлдэхүүнд эмэгтэй албан хаагчдыг авах, цэргийн сургуулиар дамжуулж бэлтгэж жендэрийн асуудал дээр анхаарах асуудал байгаа.

“Энхийг сахиулах ажиллагаа”-нд оролцож байгаа эмэгтэй албан хаагчдын хувь хэмжээг **18** хувьд хүргэнэ гэсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын стандартаар тогтоогдсон хувь хэмжээнд хүргэх зорилтыг дэвшүүлчихсэн ажиллаж байна.

Гадаадад үүрэг гүйцэтгэж байгаа энхийг сахиулагчдын эзлэх хувийн жин жилээс жилд өсөж байна. **Өнгөрсөн жил 14 хувьтай** байсан. **Энэ жил 17 хувьтай** болгож явуулж байгаа.

Эмэгтэй цэргийн албан хаагчдын чанар чансаа сайн байгаа. Тэсвэр хатуужил, үүрэг гүйцэтгэх чадвар, хариуцлага хүлээх чадвар энэ бүх асуудал дээр эрчүүдээс дутах зүйл ерөөсөө байхгүй байгаа. Яг л эрчүүдийн гүйцэтгэдэг үүргийг гүйцэтгээд явж байгаа.

Тийм учраас бодлогын хувьд “мэргэжлийн цэрэг”-г эмэгтэйчүүдийн эзлэх байр суурийг чанаржуулах, нэмэгдүүлэх асуудал дээр санал нэг байна.

“Хугацаат цэргийн албан хаагч” дээр өнөөдөр **Монгол Улсын хуулиар** тийм зүйл байхгүй учраас хугацаат цэргийн албанд эмэгтэй цэргийн албан хаагчдыг авахгүй байгаа.

П.Анужин даргын асуултад. Би таны утсыг дугаар нь утас солигдсонтой холбогдуулаад танигдахгүй байсан байх. Уучлаарай. Би үүнийг анхааралдаа авъя.

П.Анужин: Яах вэ, миний дугаар таних, танихгүй нэг удаагийн залгалт биш л дээ.

Энэ чухал зүйл, чухал асуудлын үеэр би тань руу зохих шатаар маш олон удаа хандсан.

Тэгээд та хэвлэлээр их идэвхтэй хариултуудаа өгөөд явж байсан.

Гэхдээ энэ бол Улсын Их Хурлын дэргэдэх Нийгмийн бодлогын байнгын хороо.

Та Нийгмийн бодлогын байнгын хороонд, ялангуяа нийгмийн чиглэлд, хүмүүнлэгийн чиглэлд, хүний эрхийн чиглэлд энэ айхтар нийгмийг цочроосон асуудал гарч байхад Нийгмийн бодлогын байнгын хороонд асуулт, хариулт тодорхой зүйлүүдийг өгч хамтран ажиллах ийм үүрэгтэй гэдгийг би танд хэлье.

Түүнээс нэг удаагийн утсаар ярьсан асуудал гэж ярьж болохгүй ээ гэж бодож байна.

Дараагийн асуулт асуух хүн Цэндийн Сандаг-Очир гишүүн асуулт асууна.

Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн гишүүн асуултын хариулт хангалтгүй байна гэж үзсэн учраас тодруулж асууна.

Ж.Чинбүрэн: Бүгд Найрамдах Солонгос Улсад “хугацаат цэргийн албан

хаагч”-дыг бүх нийтээр нь залуучуудыг татдаг. Тийм ээ.

Тэгэхээр Монгол Улсад ийм хууль эрх зүйн орчин байвал яах вэ? Энд саад бэрхшээлүүд юу байна? Энэ дээр та нэг хариулт өгөөч?

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн суурь заалтад “**Монгол Улсын насанд хүрсэн иргэн цэргийн алба хаах үүрэгтэй**” гээд заачихсан байгаа.

Үндсэн хуулийн заалт бол “бүх нийтээр цэргийн алба хаах” хуулийн үндсэн заалт болж байгаа юм. Бүх нийтээр.

П.Анужин: Цэндийн Сандаг-Очир гишүүн асуулт асууя.

Ц.Сандаг-Очир: Баярлалаа. Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль ярилцаж байх энэ цаг үед дугаар ангийн цэргийн албан хаагч амь насаа алдсан асуудал их харамсалтай байна.

Нэг ч гэсэн цэргийн албан хаагч, тэр дундаа эмэгтэй цэргийн албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдүүлэх гээд хууль өргөн баригдаад эцсийн хэлэлцүүлэгтээ ороод явж байгаа энэ цаг үед ийм гэнэтийн эмгэнэлт үйл явдал болсонд үнэхээр нийгмийг цочроож, салбарыг тэр чигээрээ нь бас нэг ийм асуудал байгаа юм шиг ингэж ойлгогдохоор мэдээ мэдээллүүд явж байгаад их харамсаж байгаа.

Гэхдээ энэ үйл явдлыг зөвтгөх гэж хэлж байгаа юм биш.

Ер нь нэг асуудал үүсэхээр л сошиалыг давлагаалаад л. Эрүүл мэндийн

салбарт ч гэсэн нэг яг хүний амь нас эрсдэхэд л тэгээд л эрүүл мэндийн салбар тэр чигээрээ муу байгаа юм шиг л ингэж харагдуулдаг. Салбар бүрт ингэдэг манайд нэг ийм зуршил бий.

Тэгээд ямар ч гэсэн батлан хамгаалах салбар энэ цаг үед үе үеийн бодлого үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлээд явж байгаа гэж ойлгож байгаа. **Нэгд.**

Хоёрт, ер нь зүгээр би боддог. Энэ цэргийн алба нэг жилийн хугацаатай болсон.

Ер нь эцэг, эхчүүд хүүхдүүдээ цэргийн албанд мордууллаа гээд нэг жилийн хугацаанд яг юу сургасан байх ёстой юм бэ? Батлан хамгаалах салбар цэрэгт татаад эрчүүдийг яг ямар эр хүн болгож ирүүлсэн байх ёстой юм?

Хүн болгон өөр өөрийнхөөрөө ойлгодог юм шиг байна. Тэсвэр хатуужилтай болно гэж ойлгодог юм шиг байна. Үг даадаг болно гэж ойлгодог юм шиг байна. Биеэ даах чадвартай болно гэж ойлгодог юм шиг байна.

Батлан хамгаалах чиглэлээр тодорхой хэмжээний сургалт, мэдээллийг авдаг. Эх оронч үзэлтэй болж хүмүүжиж ирдэг гэж.

Ингээд янз бүрийн чиглэлээр эцэг, эхчүүд ойлголттой үр хүүхдүүдээ цэрэг татлагад өгч байх шиг байна.

Та бүхэн яг энэ цэрэг татлагын хугацаанд, нэг жилийн хугацаанд энэ олон аавын хүүхдүүдийг ямар чиглэлээр сургаж, бэлтгэл ажлыг хангаж, энэ тайван цагт ингэж нэг жилийн хугацаанд энэ цэрэг татлагын үйл ажиллагаанд хамрагдаж байна вэ?

Манай цэргийн ангиуд, хилийн ч бай, армийн ч бай, барилгын ч бай янз бүрийн л ангиуд байна. Тэр тэр чиглэлээрээ тухайн цаг үед байлдааны үйл ажиллагааны үед өөрийн гэсэн мэргэжилтэй болоод, тэр чиглэлээрээ боловсрол юманд хамрагдаад явах ёстой юм шиг байгаа юм.

Тэгвэл ер нь энэ залуучууд маань үнэхээр энэ нэг жилийн хугацаанд тэр чиглэлээрээ бэлтгэгдэж чадаж байна уу? Нэг жилийн хугацааг ер нь Та бүхэн яг юу гэж үзэж байгаа вэ?

Хуучин цагт **3 жилийн хугацаатай**. Дээр үед бүр хугацаагүй ч алба хааж байсан үе бий.

Одоо ер нь энх тайван, дэлхий нийт гээд явж байсан. Сүүлдээ ер нь ахиад улс орнууд батлан хамгаалах чиглэл рүүгээ хийж байгаа хөрөнгө оруулалтаа нэмэгдүүлж, өөр өөрсдийнхөө аюулгүй байдлыг дээшлүүлж чангалах, цэргийн албанд ер нь эр хүн болгоныг хамруулдаг байх гээд бүх чиглэлээр энэ тал руугаа нэлээд анхаардаг болчихсон байна шүү дээ.

Техник хэрэгсэлдээ ч анхаардаг болчихсон байна. Бид энэ хилийн ангиудаар явж байхад бас нэг үеэ бодоход манай хилийн заставын ангиуд техник хэрэгслээр харьцангуй сайн хангагдсан юм билээ.

Ер нь аавын хүүг төрсөн биеэр нь хүлээж авдаг. Бусад бүх зүйлийг төрөөс хангалттай бэлтгэж өгсөн байдаг юм билээ. Хоол унд, хувцас хунар, эдэлж хэрэглэж байгаа техник хэрэгсэл гээд.

Гэхдээ мэдээж бүх зүйл 100 хувь “окэй” гэж хэлж чадахгүй. Хүссэн хэмжээнд байж чадахгүй. Дутагдалтай, гачигдалтай төсөв хөрөнгөтэй холбоотой юмнууд бий.

Гагцхүү цаана нь анги удирдсан.../минут дуусав/

Ж.Чинбүрэн: Хариултыг С.Ганбямба генерал. 5 дугаар микрофоныг нээгээрэй.

С.Ганбямба: Ц.Сандаг-Очир гишүүний асуултад хариулъя.

Өнөөдөр Монгол Улсын иргэн Үндсэн хуулиар хүлээсэн үндсэн “эх орноо хамгаалах”, “цэргийн алба хаах” үндсэн үүргээ ёсчлон биелүүлэх ёстой.

Энэ хуулийн дагуу Цэргийн албаны тухай хуулиар өнөөдөр хугацаат цэргийн албыг Монгол Улсын иргэн нэг жилийн хугацаатай буюу 12 сарын хугацаатай хааж байгаа.

Энэ хугацаанд “зэвсэгт хүчин”, “хилийн цэрэг”, “дотоодын цэрэг”-ийн нэгтгэл ангиудад тухайн иргэн цэргийн бага мэргэжил эзэмшиж байгаа юм.

Энэ нь хэрэгцээтэй цагт Монгол Улсад ямар нэгэн “зэвсэгт халдлага”, “түрэмгийлэл” болоход оногдуулан бүртгэгдсэн анги, нэгтгэл дээрээ очиж байлдааны үүрэг гүйцэтгэх энэ бэлтгэлийг эзэмшүүлж байгаа.

Түүнээс гадна сүүлийн жилүүдэд бид Зэвсэгт хүчний тухай хуулиар **тайван цагт хүлээх үүрэг** нэмэгдсэн.

Үүн дээр улс орныг хөгжүүлэх **стратегийн бүтээн байгуулалтын**

ажилд манай цэргийн албан хаагчид оролцож байгаа. Ялангуяа хугацаат цэргийн албан хаагчид энэ дээр оролцож эхэлсэн байгаа.

Үүнтэй уялдуулаад бид мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүдээр дамжуулан ялангуяа **“барилга, инженерийн цэрэг”**-ийн харьяа ангиудад алба хааж байгаа хугацаат цэргийн алба хаагчдад энгийн мэргэжил эзэмшүүлж байгаа.

Энгийн мэргэжил эзэмшүүлээд бүтээн байгуулалтын ажилд оролцуулаад тэгээд тухайн алба хаагч хугацаат цэргийн албанаас халагдахад өөрийн гэсэн **“мөнгөн хуримтлалтай”** болж халагдаж байгаа ийм туршлага сүүлийн жилүүдэд бий болж байгаа.

Тухайлах юм бол Зүүнбаян-Тавантолгой чиглэлийн төмөр зам, Зүүнбаян-Ханги чиглэлийн төмөр зам дээр хугацаат цэргийн алба хаагчдыг оролцуулсан.

Оролцсон алба хаагчид маань 3-аас 6 сарын хугацаатай үүрэг гүйцэтгэсэн. Энэ хугацаандаа 6-аас 12 сая төгрөгийн мөнгөн хуримтлалтай халагдах ийм сайн туршлага бий болж байгаа.

Түүнээс гадна бид хугацаат цэргийн алба хааж байх нэг жилийн хугацаанд нь иргэнийг **“жолооны курст”** суралцуулж байгаа. Энэ бол дотоод нөөц бололцоогоороо.

Манайд тээврийн хяналтын алба, автын чиглэлийн нэгтгэл ангиуд байдаг. Үүнийгээ бид ашиглаад **“хөдөлгөөнт сургалтын бүлэг”** ажиллуулаад хугацаат цэргийн албан хаагчдын ангиуд дээр хугацаат цэргийн албан хаагчдыг **жолооч**

болох сургалтыг зохион байгуулсан. Энэ жил тухайлах юм бол **300** гаруй залуучууд алба хааж байх хугацаандаа үнэ төлбөргүйгээр жолооны үнэмлэхтэй болж халагдсан байна.

Дээр нь мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүд дээр жил бүр бид хамтын ажиллагааныхаа санамж бичгийн хүрээнд **200-аас 250** гаруй залуучуудыг барилгын, засал чимэглэлийн, замын гэх мэтчилэн халагдсаныхаа дараа ажлын байраар хангагдах боломжтой мэргэжил эзэмшүүлэх ажлыг зохион байгуулж байна. Илтгэж дууслаа.

Ж.Чинбүрэн: Ц.Сандаг-Очир гишүүн.

Ц.Сандаг-Очир: Яамны байр суурийг сонслоо.

Ер нь үхлийн шалтгаан тодорхойгүй байгаа үед ямар нэг хариуцлагын асуудал ярих эрт байгаа гэж ойлгож байгаа.

Аав, ээжийн яриануудыг сошиалаас олж харсан. Хүүхдийн бие хаа бол спортоор хичээллэдэг. Эрүүл мэндийн хувьд сайн гэсэн ийм юм ярьж байсан.

Та бүхэн үнэхээр дотоод, өөр гаднын нөлөөтэй ч байх юм уу, ангийн удирдлагуудын гэдэг юм уу, хариуцсан улсуудын хариуцлага, харьцаа, дэглэлт диграммаас болж ийм асуудал үүссэн бол бүх шатанд нь хариуцлагын арга хэмжээг авах ёстой шүү.

Би одоогоос 3 жилийн өмнө 2021 онд бас ийм асуудал үүсэхэд тухайн үед тодорхой хариуцлагын асуудлыг ярьж байсан. Тэр үед ер нь ямар хариуцлагын

арга хэмжээ авагдсан бэ? Тухайн цэргийн албан хаагчийн анги дээр.

Тийм учраас одоогоор дүгнэлт эцсийн байдлаар гараагүй тохиолдолд хариуцлагын асуудал ярих эрт байгаа.

Хэрвээ үнэхээр эцсийн байдлаар.../минут дуусав/

Ж.Чинбүрэн: Гишүүд асуулт асууж, хариулт авлаа.

Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр,

тэтгэмжийн тухай хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийг хийж дууслаа.

Чуулганы эцсийн хуралдаанд эцсийн хэлэлцүүлэг явуулсан талаарх Байнгын хорооны танилцуулгыг Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Батлут гишүүн танилцуулчих уу? М.Оюунчимэг гишүүн өөрөө танилцуулъя гэж байгаа юм байна. М.Оюунчимэг гишүүн танилцуулна уу.

Хоёр дахь асуудал. Та бүхэн гарч болно. Баярлалаа.

Гурав. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

/Засгийн газар 2023.10.24-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг, санал, дүгнэлтээ Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлнэ/

Засгийн газар 2023 оны 10 сарын 24-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг хийнэ.

Санал, дүгнэлтээ Төсвийн Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

Ажлын хэсгийг оруулахыг урьж байна.

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг хийнэ.

Эрүүл мэндийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Пүрэвийн Оюунчимэг, Эрүүл мэндийн яамны Санхүү, даатгалын хэлтсийн дарга

Лхагважавын Мөнхцэцэг нар хүрэлцэн ирсэн байна.

Эрүүл мэндийн сайд С.Чинзориг өөрөө байна.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39.10-д заасны дагуу Байнгын хороо хуулийн төслийг зүйл бүрээр хэлэлцэнэ.

Гишүүд хуулийн төслийн зүйлтэй холбогдуулан хууль санаачлагчаас асуулт асууж болно.

Төслийн 1 дүгээр зүйл-тэй холбогдуулан асуулт асуух гишүүд байна уу?

Ц.Сандаг-Очир гишүүний микрофоныг нээе.

Ц.Сандаг-Очир: Эрүүл мэндийн сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулаад зайлшгүй гадаад улсад эмчлүүлэх өвчтөний эмчилгээний зардалд дэмжлэг үзүүлэх асуудал яригдаж байгаа.

10 тэрбум төгрөгийг ирэх жилийн төсөвт суугаад явж байгаа.

С.Чинзориг сайдаас ер нь гадаадад зайлшгүй эмчлүүлэх шаардлагатай өвчтөний өвчний жагсаалтыг хэн баталж байна вэ?

Манайд хэчнээн онош байна вэ? Улс орондоо энэ өвчнийг эмчлэхэд юу шаардлагатай байдаг юм? Юу дутаад байдаг юм? Эмч нарын мэргэжил боловсрол дутдаг юм уу? Техник, тоног төхөөрөмж, орчин нөхцөл дутдаг юм уу?

Манай улсын эмч нарын мэдлэг, боловсролын түвшин харьцангуй өндөр болсон юм билээ гэж дүгнэдэг.

Тэгвэл цаашдаа энэ 10 тэрбумаар. Би бодсон юм. Дунджаар гадаад явахад доор хаяж 100 саяас дээш эмчилгээ хийнэ. 5-хан хувийг нь өглөө гэж бодоход 5 сая төгрөг л төрөөс нэг дэмжлэг үзүүлэх юм байна л даа.

10 тэрбум гээд бодоход 200 хүний л асуудал шийдэгдэх. Зүгээр дунджаар.

Энэ чинь зөвхөн өвчтэй улсууд биш шүү дээ. Бас сургалт, сурталчилгаа гээд.

Үүнийг цаашдаа. Та нарт хувилбар байна уу, үгүй юу? Гадагш нь багаар нь

эмч нараа явуулах. Чадахгүй байгаа тэр чиглэлээр нь, өвчнөөр нь сургах, дутагдалтай байгаа тоног төхөөрөмжийг нь олж ирэх, авчрах. Ингэвэл ер нь цаашдаа **200** байтугай **2000** хүнийг эмчлэх бололцоо боломжийг нээх юм биш үү. Энэ дээр Та бүхэн маань ер нь ямар бодолтой байна вэ гэдгийг асууя.

Ж.Чинбүрэн: С.Чинзориг сайд хариулъя.

С.Чинзориг: Ц.Сандаг-Очир гишүүний асуултад хариулъя.

Засгийн газрын тус тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулснаар бид Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн үйлчлэх хүрээг нь жоохон өргөжүүлж өгч байгаа юм.

Зөвхөн зайлшгүй шаардлагаар гадаадад эмчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэдээс санхүүгийн дэмжлэг олгох гэхээсээ илүү **дотоодод оношилж эмчилж чадахгүй** байна гэсэн **26 төрлийн өвчин** байна гэсэн Эрүүл мэндийн сайдын тушаал байдаг юм билээ.

Тэгэхээр гол нь энэ хуульд өөрчлөлт орсноороо дотоодод оношилж эмчилж чадахгүй байгаа энэ өвчнийг **эмчлэх, оношлох, шинэ технологи нэвтрүүлэх зардлыг** л бид гол нь энэ сангаасаа санхүүжүүлдэг болгоё гэж байгаа юм.

Одоо энэ шинэ технологи нэвтрүүлэх зардлыг тухайн эрүүл мэндийн байгууллагууд өөрсдөө хариуцаж хийе гэхээр санхүүгийн боломж гарахгүй байгаа юм.

Нэг өвчнийг эмчлэх шинэ технологи нэвтрүүлэхэд доод тал нь бараг 50 тохиолдолд хийх ёстой гэдэг юм билээ.

50 тохиолдолд хийсний дараагаар тэр салбар зөвлөл нь дүгнэлт гаргаад. Тэгээд тэр технологи нутагшсан байна, нэвтэрсэн байна гэж үзвэл даатгалын сан руу шилжүүлж, даатгалаас санхүүжилт авдаг ийм л зарчимтай явж байгаа юм.

Одоо энэ хуульд орж байгаа гол өөрчлөлт нь ерөөсөө л тэр эмчилгээний зардал яах вэ дэмжлэг үзүүлэх юм байгаа юм. Түүнээсээ гадна гол нь таны яриад байгаа энэ **технологи нэвтрүүлэх, нутагшуулах** зардлыг нь энэ сангаас өгдөг болгоё.

Тэгээд энэ технологи нэвтэрлээ гэж үзээд тэр салбар зөвлөлийн дүгнэлт нь гарсан нөхцөлд Эрүүл мэндийн даатгалын сангаасаа санхүүжилт аваад явдаг байх ийм л гол хуулийн өөрчлөлт энэ байгаа юм.

Технологи нэвтрүүлэхтэй холбоотой хэд хэдэн асуудлууд байгаа.

19.3.4 дээр эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд орчин үеийн дэвшилтэт технологи шинээр нэвтрүүлэх үйл ажиллагаа гэж оруулсан. Энэ дотроо бид тэр шинэ өвчнийг оношилгоо, шинжилгээний шинэ технологи нэвтрүүлэх, тэр тоног төхөөрөмжийг нь бий болгох, тэр багуудыг чадавхжуулах, сургах, гадагш нь багаар нь явуулж сургах, гадаадын өндөр хөгжилтэй орнуудаас өндөр чадавхтай баг урьж авчруулж чадавхыг нь манайх дотоодынхоо эмч нарт суулгах гээд энэ бүхий л үйл ажиллагааг бид энэ

“технологи нэвтрүүлэх үйл ажиллагаа” гэж томъёолоод байгаа юм.

Гол нь технологи нэвтрүүлэхтэй холбоотой харилцаа байгаа юм.

Ер нь зайлшгүй шаардлагаар гадагшаа эмчилгээнд явж байгаа иргэдэд бид ирсэн хойно нь төлбөрийнх нь 5-хан хувийг өгч байгаа. Энэ харьцангуй бага байна гээд байгаа юм.

Хууль батлагдсаны дараагаар дэмжих сангийн журмыг нь Засгийн газар батлах юм.

Миний бодож байгаагаар зайлшгүй шаардлагаар гадаадад эмчлүүлж байгаа хүүхдүүдийн эмчилгээний зардлын 50 хувийг нь, насанд хүрэгчдийн эмчилгээний зардлын 20 хувийг нь энэ сангаас өгдөг болговол яасан юм бэ.

Одоо 5-хан хувийг нь өгнө гэдэг хүндээ дэндүү тийм хүндрэлтэй. Санхүүгийн маш тийм эрсдэлтэй, дарамтад байлгаж байгаа юм гэсэн ийм хоёр асуудлууд байгаа юм.

Тэгээд одоогийн журмаараа нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, санхүүжилт олгодог. Энэ нь явна.

Одоо энэ оны төсөв дээр 2-хон тэрбум төгрөг Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн хөрөнгөд хуваарилсан юм. Төсөв дээр байгаа юм.

Тэгээд ирэх жилийнхийг нь **5** дахин нэмэгдүүлээд **10** болгосон. Үүгээрээ бид **50-аас 60** хувийг нь **технологи нэвтрүүл зардалд** нь. Үлдэж байгаа **40** орчим хувийг нь гадаад

эмчилгээний зардал, нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээнд нь зарцуулдаг болгоё гэсэн ийм л чиглэлээр хуулийн төслүүд оруулж ирж байгаа юм. Гол нь тэр технологи нэвтрүүлэх асуудал байгаа юм.

Ж.Чинбүрэн: Ц.Сандаг-Очир гишүүн тодруулъя.

Ц.Сандаг-Очир: Та дотооддоо эмчилж чадахгүй байгаа өвчний нэршлийг хэлээч?

Гишүүдийн нэр дээр ер нь тойргийнх нь иргэд, сонгогчдоос маш их хүсэлтүүд ирэх юм. Ийм ч өвчнөөр гадагшаа явах гэж байгаа юм. **Төрөөс нэг дэмжлэг үзүүлдэг юм гэнэ** гэдэг нэг сургаар л их ярих юм.

Тэр өвчнүүдийн жагсаалтыг мэддэггүй юм байна. Иргэд. Хаана байдаг юм? Ямар өвчнөөр өвчилбөл аль өвчнийг дотооддоо эмчилж чадахгүй юм. Альныг нь эмчилж чадаад байгаа юм гэдэг юмнуудыг нь сайн тодорхойгүй учраас иргэд нэг сургаар **төрөөс дэмжлэг үзүүлдэг юм байна** гэдэг юмыг л яриад байгаа юм.

Тэгээд үүнийгээ тодорхой болгочихвол үүнд нь манай хүний өвчин нь ороогүй юм байна, орсон юм байна гэдгээ мэдээд авчихвал нөгөө горьдлого тээгээд байгаа улсууддаа хэрэгтэй юм байна гэж ойлгож байна.

Нөгөө талаас хувийн хэвшлийн эмнэлгүүд нэг үеэ бодоход харьцангуй гайгүй болчихсон шүү дээ.

Тэгээд хувийн хэвшлийн эмнэлгүүдийг тэр чигээрээ төрөөс

бүгдийг нь чадахгүй юм гэхэд энэ хувийн.../минут дуусав/

Ж.Чинбүрэн: С.Чинзориг сайд.

С.Чинзориг: Манай газрын дарга нар хариулаарай.

2017 онд Эрүүл мэндийн сайдын тушаал гараад дотооддоо оношилж, эмчилж чадахгүй байгаа өвчний жагсаалт гээд баталсан байдаг юм билээ.

Тэр нь одоогоор **26 төрөл өвчний жагсаалт байгаа**. Тэрийг манай газрын дарга нар яг тэр тушаал нь байвал яг ийм юу гээд хэлчихвэл.

Ер нь цаашдаа бид дотооддоо оношилж, эмчилж чадахгүй байгаа 26 өвчнийг ер нь 100 хувь байхгүй болгоно гэж хэлэхэд хэцүү юм шиг байна лээ. Одоо чинь технологи маш хурдацтай өөрчлөгдөж байна шүү дээ. Одоо манайд нутагшчихсан бидний хийж чадаж байгаа гэж байгаа энэ технологи ч гэсэн ирэх жил ч юм уу, энэ жил ч юм уу хуучирдаг. Шинэ арга технологи гараад ирж байгаа учраас 100 хувь байхгүй болгоно гэдэг асуудал жаахан хүндрэлтэй юм байна л гэж л ойлгодог.

Тэгээд П.Оюунцэцэг дарга тэр 26 төрлийн жагсаалт нь байвал.

Ер нь тэрийг ил тод болгоод олон түмэнд мэдээлж байх хэрэгтэй л байгаа юм. Мэдээлдэг болов уу гэж бодож байна.

Ж.Чинбүрэн: 2 дугаар микрофоныг нээгээрэй.

2 дугаар микрофон дээр П.Оюунчимэг Эрүүл мэндийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга.

П.Оюунчимэг: Ц.Сандаг-Очир гишүүний асуултад хариулья.

Ерөнхийдөө Монгол улсад оношлогдож, эмчлэгдэхгүй байгаа өвчнийг Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны А390 дүгээр тушаалаар батлан гаргасан байдаг.

Эрүүл мэндийн яамны вебсайт дээр байгаа.

Нийт эмчлэгдэж, оношлогдохгүй байгаа өвчний дийлэнхийг нь **хүнд хэлбэрийн мэс заслын эмгэгүүд** эзэлж байгаа. Ялангуяа **тархи нугасны** мэс заслын эмгэгүүд.

Дээрээс нь, **хавдрын** зарим төрлийн мэс заслын эмгэгүүд дийлэнх хувийг нь эзэлдэг.

Дээрээс нь, **зүрх, судасны** эмгэгүүд байгаа.

Оношуудыг нь яг энэ **26** өвчнөөрөө гаргачихсан байгаа. Жишээ дурдах юм бол **тархи, нугасны гүний түвэгтэй байрлалтай** мэс заслын өвчнүүд байгаа. Мөн **мэдрэлийн** гаралтай, **мэдрэлийн органик эмгэг өөрчлөлттэй дисплаз**^[грек.dysplaseo]-ийн эмгэгүүдийн үеийн мэс заслууд байгаа. **Мэдрэлийн ёсоорын** мэс заслын эмгэгүүд байна.

Дээрээс нь, **чих, хамар, хоолойн** хавдрын үеийн мэс заслын эмгэгүүд. Нийтдээ **26** өвчинд.../минут дуусав/

Ж.Чинбүрэн: Монголд эмчилж болохгүй өвчнүүдийн жагсаалт гэж танай

вебсайт дээр байдаг юм уу? Тийм. Эрүүл мэндийн вебсайт дээр чинь байгаа биз дээ. Тийм.

Д.Сарангэрэл гишүүн асуулт асууя.

Д.Сарангэрэл: Баярлалаа. Түрүүн С.Одонтуяа гишүүний үгэнд дурдагдсан учраас би нэг товчхон мэдээлэл хийгээд орхиё.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль анхдагч хууль.

Тийм учраас өмнөх шигээ тийм хууль байна гэдэг яриа байхгүй байхгүй юу. Анхдагч. Энэ цоо шинэ хууль.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хуультай болно гэдэг маань бид ерөөсөө өвдөхөөс нь өмнө урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэгт хамруулах гээд олон боломжууд бүрдэх байгаа юм.

Хамгийн гол нь хуультай болсноор бид санхүүжилттэй болно.

Өнөөдрийг хүртэл нийгмийн эрүүл мэндийн тухай асуудал ярьж байгаа мөртлөө санхүүжилт байдаггүй, боловсон хүчнээ бэлдээгүй, байр савныхаа асуудлыг шийдээгүй, тоног төхөөрөмжийнхөө асуудлыг шийдээгүй. Ялангуяа тэнд ажиллах хүний нөөцийн асуудал нэлээн хүндрэлтэй байгаа.

Тэгээд энэ бүхнийг шийдвэрлэх хуулийн заалтуудыг албан ёсоор суулгаж өгч байгаагаараа энэ хуулийн төсөл их давуу талтай.

Түүнээс гадна ажлын үндсэн хэсэг одоогоор хуралдаагүй байгаа. Улсын Их Хурлаар хэлэлцэх эсэх нь шийдэгдээд

ажлын дэд хэсэг бол манай Байнгын хорооны ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяраар ахлуулаад Эрүүл мэндийн яамтайгаа хамтраад маш сайн ажиллаж байгаа.

Ажлын хэсэг их сайн сууж ажиллаж байгаа.

Энэ дээр шинэлэг зүйл гээд хэлэх юм бол “**Өвчний хяналт, сэргэлтийн төв**”-ийг тусад нь ер нь цаашдаа бие дааж байгуулах хууль, эрх зүйн үндсийг анх удаа тавьж өгч байгаа. Гэх мэтчилэн маш олон давуу талтай ийм хуулийн төслийг Засгийн газраас өргөн бариад ингээд миний бие ахлаад явж байгаа.

Тэгээд удахгүй Улсын Их Хурлаар анхны хэлэлцүүлэгт нь оруулах төлөвлөгөөтэй байгаа.

Ажлын үндсэн хэсгээ нэлээн тийм томъёолол дээр нь ажилласныхаа дараа үндсэн хэсгээ хуралдуулах гээд бид бэлтгэл ажлаа хангаж байгаа юм шүү. Түүнээс биш өмнөх шигээ хуучин хууль болсон байна гэдэг асуудал ерөөсөө байхгүй. Яагаад гэвэл энэ анхдагч хууль.

Тэгэхээр түрүүний мэдээлэл бодитой биш байлаа гэдгийг би залруулья гэж бодож байна.

Хоёрдугаарт, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулахаар Эрүүл мэндийн яамнаас, Засгийн газраас өргөн барьсан.

Энэ их сайн хуулийн төсөл болж байгаа.

С.Чинзориг сайд Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн санхүүжилтийг анх удаа ер нь эрүүл мэндийн салбарын түүхэнд хоёр дахин нэмэгдүүлсэн ийм төсвийг

2024 оны төсөвт суулгаж өгч байгаа. Энэ их тийм давуу талтай зүйл ээ.

Энэ дээр харин тэгэхдээ нэг хэлэх зүйл гэх юм бол яах вэ, тэр эх орондоо эмчилж чадахгүй байгаа өвчнийг зөвхөн гадагшаа явуулах тухай асуудал ерөөсөө яригдаагүй. Яавал эх орондоо эмчлүүлэх вэ, хүнээ яаж сургах вэ, гаднын өндөр мэргэжилтэй хүмүүсийг авчирч сургах гээд их олон талын асуудлуудыг суулгаж өгсөн байна лээ, энэ хуулийн төсөлд.

Тэгэхээр том хүнд нийт зардлын 5-ыг өгч байсан, хүүхдийнх 5 байсан. Одоо 20 хувь болж байгаа. Хүүхдийнх 50 хувь болж байгаа.

Манай хүүхдийн өвчлөлийн асуудал их хүнд байгаа учраас та нар дэмжих сангийнхаа хуваарилалтыг хийх болохдоо хүүхдийн зардлын асуудал дээр хувь хэмжээг нэмэх тал дээр анхаарах боломж байгаа юу гэж **нэгдүгээрт** асуумаар байна.

Хоёрдугаарт, эрүүл мэндийн салбарын ажилтнууд маань их чадварлаг хүмүүс л дээ.

Багаараа өндөр хөгжилтэй оронд суралцах, газар дээр нь туршлага судлах ийм шаардлага их байдаг учраас хоёрдугаарт багаар нь сургах тал дээр, мөн гаднын мэргэжилтнүүдийг авчирч манай багийг сургах тал дээр ер нь ямар төлөвлөгөөтэй байгааг асуумаар байна.

Гуравдугаарт, эрүүл мэндийн боловсролын асуудал үнэхээр чухал байна.

Эрүүл мэндийн мэдээлэлгүйгээс болоод, энэ боловсролд нь бид хувь нэмэр оруулж чадахгүй байгаа учраас

иргэдийн зүгээс өөрийнхөө эрүүл мэндийг хамгаалалт чиглэлд жоохон дутуу хөтүү хандаад байгаа зүйл байгаа. Үүнд төр, Эрүүл мэндийн яам, бид тусалж дэмжих ёстой.

Тийм учраас эрүүл мэндийн боловсролын чиглэлд Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн гол чиглэл нь байх ёстой.

Тэгэхээр саяын эмчилгээтэй холбоотой асуудал руу нэлээн яваад, нийгмийн эрүүл мэндийн, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах асуудал нь жоохон орхигдох нөхцөл байдал үүсээд байгаа юм биш байгаа даа гэсэн бас нэг ийм болгоомжлол төрж байгаа учраас эдгээр асуултуудад хариулт авъя. Баярлалаа.

П.Анужин: Д.Сарангэрэл гишүүний асуултад Эрүүл мэндийн сайд С.Чинзориг хариулна.

С.Чинзориг: Д.Сарангэрэл гишүүний асуултад хариулья.

Тэгэхээр Д.Сарангэрэл гишүүн Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэх ажлын хэсгийг ахлаад ажиллаж байгаа. Нэлээн сайн ажиллаж байгаа.

Бид өнөөдөр ажлын хэсгээс гарсан зарчмын зөрүүтэй саналаар манай яам, сайдын хувьд үзэж саналаа өгье гэж байгаа.

Тэгээд ирэх долоо хоногоос чадвал ажлын хэсэг хуралдаад анхны хэлэлцүүлэг нь явах болов уу гэж бодож байна.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль ерөөсөө анхдагч хууль.

Хамгийн гол зохицуулалт нь ер нь энэ нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний асуудлыг одоогийн байгаа гүйцэтгэлийн санхүүжилтээр явуулах ямар ч арга байхгүй байна л гэж байгаа юм.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуультай болбол энэ тандалт, сэргийлэлт, хяналт, ялангуяа нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг улсын төсвөөс шууд санхүүжилт болгоё л гэсэн гол концепц нь энэ байгаа юм.

Тэгээд тэр эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд **даатгалаасаа гүйцэтгэлээр санхүүжилтээ авдаг.** Ингэж хоёр ялгахгүй бол нийгмийн эрүүл мэндийн асуудал гүйцэтгэлээр гэхээр явахгүй байгаа ийм гол өөрчлөлт байгаа юм.

Энэ хуульд өөрчлөлт орсноор Засгийн газар журмыг нь батлах яг тэр хэмжээг нь тогтоогоод, би бол урьдчилсан байдлаар дотооддоо оношилж эмчилж чадахгүй байна гээд Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаараа **26 өвчний жагсаалт** гээд баталчхаад, тэгээд энэ өвчнөөр өвдөж шаналж байгаа иргэд нь гадагшаагаа зайлшгүй шаардлагаар эмчилгээнд яваад ирэхээр нь эмчилгээний төлбөр, зардлын 5-хан хувийг өгнө гэдэг бол дэндүү харамсалтай байна. Төр ингэж болохгүй л гээд байгаа юм.

Тийм учраас бид чадвал хүүхдийн эмчилгээний зардлын 5 хувийг нь 50 хувь болгоод, насанд хүрэгчдийн зардлын 5

хувийг нь 20 хувь болгоод нэмэгдүүлье. Цаашдаа үе шаттай нэмэгдүүлье гэсэн бодолтой байна.

Тэгэхээр ирэх оны нэг сараас энэ хууль хэрэгжиж эхэлнэ. Ирэх жилдээ бид ямар ч байсан хүүхдийнхээ эмчилгээний зардлыг 50 хувь гэдгээрээ л явах нь зүйтэй. Үүнээс өөр боломж гарахгүй байх.

Тэгээд огцом нэмэгдүүлчихээр бас иргэдийн дунд хий хүлээлт үүсгээд. Тэгээд санхүүгийнх нь нөөц бололцоо нь хүрэхгүй юм руу явчхаж магадгүй гэж би маш их болгоомжилж байгаа гэдгийг хэлье.

Иргэний эрүүл мэндийн боловсролын асуудал үнэхээр чухал. Энэ хуульд ч гэсэн байгаа. Тэр 19.3.1 дээр **“иргэний эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх”** гэдэг асуудал байгаа.

Засгийн газарт тогтоол оруулаад **“Иргэний эрүүл мэндийн боловсролын талаар авах арга хэмжээний тухай”** гээд тогтоол гаргуулсан.

Одоо 5 сайд хамтраад **“Иргэний эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх төлөвлөгөө”** гаргаж ажиллана.

Ер нь Үндсэн хуульд **“иргэн эрүүл мэндээ хамгаалах нь иргэний журамт үүрэг мөн”** гэсэн маш том Үндсэн хуулийн заалттай.

Үүнийг иргэн ч ярьдаггүй, төр ч ярьдаггүй, эрүүл мэндийн байгууллага ч ярьдаггүй.

Хоёрдугаарт, иргэний эрүүл мэндийн чинь асуудлын 55 орчим хувь нь

ер нь иргэний өөрийнх нь амьдралын хэв маягтай шууд хамааралтай гэсэн ийм олон улсын эрдэмтдийн судалгаа тооцоонд байгаад байна шүү дээ.

Тийм учраас бид иргэний эрүүл мэндийн боловсролд ач холбогдол өгөх ёстой гэж байгаа. Би сайдын хувьд энэ асуудал дээр нэлээн их анхаарал хандуулж байгаа.

Ер нь **“иргэн”** өөрөө тэр амьдралын зөв хэв маяг хэвшүүлж чадаж, буруу дадал зуршилд өртөхгүй, буруу дадал зуршлаас өөрийгөө сэргийлж чадах юм бол “эрүүл байх”, “урт наслах” тэр боломж нь маш өндөр байна гэж.

Тийм учраас энэ иргэний эрүүл мэндийн боловсролтой холбоотой асуудал дээр бид нэлээн их анхаарал хандуулж байгаа гэдгийг бодож байгаа.

Гэхдээ олон жил эрүүл мэндийн салбар үүсэж хөгжсөнөөс хойш одоо бараг л 102 дахь жилтэйгээ золгож байгаа. Гэтэл энэ 100 жилийн хугацаанд чинь иргэний эрүүл мэндийн асуудлыг “эмнэлэг хариуцна”, “эмч хариуцна” гээд яваад ирчихсэн учраас үүнийг өөрчилнө гэдэг нэлээн урт хугацаа орно. Хандлагыг өөрчлөхөд нэлээн амаргүй байх болов уу гэж бодож байгаа.

Гэхдээ энэ иргэний эрүүл мэндийн боловсролтой холбоотой асуудлаар бид нэлээн анхаарал хандуулж.../минут дуусав/

П.Анужин: Бадарчийн Жаргалмаа гишүүн асуултаа асууна.

Б.Жаргалмаа: Та бүхнийхээ өдрийн амгаланг айлтгая.

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж байгаа хуулийн төслийг дэмжиж байгаа.

Хэд хэдэн дэмжих зайлшгүй шаардлагатай зүйл, заалтууд байгаа. Бид бас Донорын тухай хуульдаа **“амьгүй донор”**-г олгох тэтгэмж, урамшуулал дээр тодорхой хэмжээний зүйл, заалтыг нэмэх шаардлагатай байсан бол энэ хуульд ингээд оруулаад ирж байгааг нь дэмжих бас нэг шалтгаан болж байна гэж би хэлмээр байна.

Нөгөөтээгүүр сая ярьсан Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль дээрээ бид иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хуулиараа голлон хуулийн зорилго болгон оруулж байгаа.

Тэгэхээр энэ дээр 19.3.1 дээр **“иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх, иргэнд эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлэх, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, мэдээлэл, сургалт сурталчилгаа, нөлөөллийн үйл ажиллагаанд зарцуулна”** гэсэн ийм заалт орж ирж байгаа.

Энэ дээр ямар нэгэн хувь хэмжээ заагдах юм болов уу, үгүй юу гэдэг зүйлийг тодруулья.

19.3.4 дээр **“эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд орчин үеийн дэвшилтэт технологи шинээр нэвтрүүлэх”** үйл ажиллагаа гэдэг ийм заалт байна.

Үүнийг маш ихээр дэмжинэ.

Яагаад дэмжих гээд байна вэ гэвэл би 2023 оны төсвийн тухай хууль орж ирж байхад Шүүх шинжилгээний тухай

хуультай хамтатган энэ Төсвийн тухай хууль дээр ер нь Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар нас барсан иргэний цогцост заавал дүн шинжилгээ хийх үүднээс задлан хийдэг байх энэ тушаалын хэрэгжилт дээр шүүх шинжилгээний байгууллагуудын маань ачаалал ч гэсэн нэгдүгээрт нэмэгдэх юм байна шүүх дээр задлангийн эмч маань ч цөөхөн байна, бэлтгэгдсэн эмч нар ховорхон байна.

Энэ дээр ер нь нас барсан цогцост заавал задлан хийхгүйгээр **X-Ray** юм уу **MRI** юм уу. Тийм ээ. Шинжлээд гаргаад ирдэг. Түүгээр нас барсан шалтгааныг тодорхойлчихдог ийм боломж үүссэн цаг мөчид шүүх шинжилгээний байгууллагуудыг ийм тоног төхөөрөмж авч өгөөч ээ гэдэг хүсэлт гаргаад. Тэр маань дэмжигдээгүй л дээ.

Сая нас барсан цэргийн хэрэг дээр ч гэсэн бас ийм асуудал үүссэн байна. Ижий, аавд нь хэлээгүй задлан хийчихсэн байсан. Магадгүй өмнө нь нас барсан иргэний цогцост гэр бүлийн зөвшөөрөлгүйгээр задлан хийгээд яс, үсийг нь авсан ч гэдэг юм уу ийм маргаан үүсэж байсан.

Ийм маргаан үүсгэхгүй байх тал дээр ер нь хиймэл оюун ухаанаар оношилдог юм уу, заавал задлан хийхгүй байх тэр боломжийг бий болгох тоног төхөөрөмжийг авах хүсэлтийг удаа дараа гаргасан боловч дэмжигдээгүй л дээ.

Энэ дээр ер нь ийм зохицуулалт орж ирэх үү, үгүй юу гэдэг зүйлийг тодруулах гэсэн юм. Ийм хоёр асуулт байна.

Өөрөөр хэлэх юм бол Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуультай давхцах уу, үгүй юу?

Зарцуулалт нь яаж явах юм? Тоног төхөөрөмж худалдаж авах уу?

Донорт олгох урамшуулал.

“Шимтгэл төлж байгаагүй амьгүй донорт олгох урамшууллын тэтгэмж” гээд ороод ирсэн байна. Тийм ээ.

Бид Донорын тухай хууль дээр **“хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 10 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэмцэх тэтгэмж олгоно”** гээд заагаад оруулж ирчихсэн байгаа.

Энэ дээр **“тэтгэмж”** гэснээс тодорхой заалт байхгүй байгаа. Үүнийг ер нь яаж оруулж ирэх юм бол оо гэдэг асуулт асууя.

Ц.Анужин: С.Чинзориг сайд асуултад хариулья.

С.Чинзориг: Б.Жаргалмаа гишүүний асуултад хариулья.

Тэгэхээр бид Эрүүл мэндийг дэмжих санд энэ жил 2 тэрбум төгрөг хуваарилагдсан байгаа юм. Төсөв дээр. Тэгээд ирэх жил энэ хэмжээг нь 5 дахин нэмэгдүүлээд 10 тэрбум болгож байгаа.

Сайдын багцаас олгодог гадаад эмчилгээний зардал гээд 500 сая төгрөг олгодгийг ирэх жил 2 дахин нэмэгдүүлээд 1 тэрбум болгосон.

Ингээд энэ 11 тэрбум төгрөгийн хүрээнд, би энэ Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн хүрээнд **“гадаад эмчилгээний зардал”, “технологи нэвтрүүлэх зардал”, “нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ”, “оршуулгын**

тэтгэмж” гэсэн ийм 4 чиглэлээр л энэ санг зарцуулдаг болгоё гээд байгаа юм.

Тэгээд хууль батлагдчихвал журмыг нь Засгийн газар батална.

Журам батлахдаа би ерөнхий харьцаа. Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд тэдэн хувь нь, технологи нэвтрүүлэх зардалд тэдэн хувь нь, тэр гадаад эмчилгээний зардалд тэдэн хувийг нь зарцуулна гэдэг юмаа тэр журамдаа оруулья гэсэн бодолтой байгаа.

Би нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хөрөнгийнхөө 30 орчим хувийг нь ч юм уу зарцуулаад, дийлэнх нь тэр нөгөө технологи нэвтрүүлэх зардал руугаа л байх нь их зүйтэй юм болов уу. Үүнийг зөв хийж чадах юм бол гдагшаагаа эмчилгээнд явах иргэдийн тоо буурах, иргэд өндөр өртөгтэй санхүүгийн дарамтад орохгүйгээр гадаад эмчилгээнд явахгүй энэ нөхцөл боломж нь илүү бүрдэх юм.

Тийм учраас хөрөнгийнхөө дийлэнхийг **“технологи нэвтрүүлэх”** тэр зардал руугаа л байх нь зүйтэй болов уу гэсэн асуудал байгаа.

Яах вэ, орчин үеийн дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх гэж байгаа. Энэ дотроо орчин үеийн тэр оношилгоо, шинжилгээний тоног төхөөрөмжийг бий болгох гээд.

Энэ хүрээндээ таны яриад байгаа заавал задлан хийхгүйгээр тэр MRI-аар юм уу оношилдог тийм технологи, техник, тоног төхөөрөмж нэвтрүүлэх асуудлыг бид судалж үзье гэсэн бодолтой байгаа.

Ер нь энэ задлан дээр асар их үг хэл гардаг. Байнгын асуудалтай. Сайдын тушаалаар журам батлагдсан байдаг. Яах вэ, Эрүүгийн хуультай холбоотой асуудал дээр Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд, Эрүүл мэндийн сайдын хамтарсан журмаар батлагдсан.

Тэгээд манайхан нэгэнт бурхан болчихсон хүнийг заавал хөндүүлээд яршиг, задлаад төвөг, яах вэ гээд, ингээд нөгөө бурхны шашинтай орон учраас тэгдэг байх, нөлөөлдөг байх. Задлан хийлгэхгүй гэдэг асуудал маш их үг хэл гардаг. Зөрчилтэй.

Нэгэнт эрүүгийн хэрэг бол зайлшгүй задлан хийж байж. Энэ чинь тэгээд гаднын нөлөө байж уу, үгүй юу. Тэгээд ядаж эмчийн мэргэжлийн алдаа гаргаж уу, үгүй юу гээд асар их тэр хариуцлагын асуудал, шалтгаан нөхцөлийг нь тодорхойлоход нь үнэхээр их чухал юм билээ. Задлан.

Гэтэл иргэд тэр болгон зөвшөөрмөөргүй байна гээд ингээд асар их зөрчилтэй юмнууд байгаа юм. Үүнийг нэлээн цэгцэлмээр байгаа юм.

Хоёрдугаарт, тэр амьгүй донор болж байгаатай холбоотой асуудал дээр ч гэсэн бас нэлээн асуудлууд байгаа юм билээ. Нэлээн журамлах юмнууд.

Намрын ганцхан тохиолдол дээр чинь манайхан тэр амьгүй донор болгоно гэж ар гэрээс нь зөвшөөрөл аваад амьгүй донор аваад эд эрхтнийг нь авсан байдаг.

Тэгээд дараагаар нь тэр чинь автын ослоор нас барчихсан хүн тохиолдол байсан учраас, зайлшгүй эрүүгийн хэрэг учраас дахиад эрүүгийн хэргийн шаардлагаар задлан хийх ёстой

гээд. Ингээд нэг хүн дээр хоёр орчихдог юм билээ. Амьгүй донор болголоо гэж нэг ороод. Дараагаар нь эрүүгийн хэрэг учраас зайлшгүй задлан хийдэг.

Хэрвээ тэр амьгүй донор болоод тэр эд эрхтэн нь дотоод хэвлий нь эрүүл гээд л тэр донор болгож байгаа учраас журамд уучруулаад задлан хийх шаардлагатай бол тэр хэвлийг нь дахиж нээхгүй байдаг ч юм уу. Ингээд янз янзын тэр зохицуулах асуудлууд, зөндөө юмнууд байгаа юм билээ гэдгийг ярьж байгаа.

Ингээд бид Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдтай бас энэ журмыг нь жоохон янзалж цэгцлэхгүй бол асуудлууд нэлээн байгаа юм гэдгийг хэлье.

Тэр тэтгэмжтэй холбоотой асуудал бол яах вэ. Ер нь даатгалын сангаас тэтгэмж авах эрх нь үүсээгүй.../минут дуусав/

П.Анужин: Дамбын Батлут гишүүн асуултаа асууна.

Д.Батлут: Та бүхэндээ энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Чухал асуудал байгаа.

Тэгэхээр тодруулах ганц нэг асуултууд байна.

Эрүүл мэндийн тусгай сангаас дотооддоо эмчлэгддэггүй гадаадад эмчлэгдэж байгаа хүмүүст дэмжлэг үзүүлдэг асуудал яригдаж байгаа.

Тэгэхээр бид өнгөрсөн хугацаанд, өнгөрсөн жил хэдэн хүнд дэмжлэг үзүүлсэн юм? Хэдэн хүн жишээлбэл ийм чиглэлээр дэмжлэг авах гэж тус байгууллагуудад хандсан юм бэ? Үүнийг

нэг тодорхой тоо баримттай хэлээч ээ гээд.

Тэгээд мэдээж мөнгөний тоо хэмжээ бага учраас үзүүлж байгаа тусламж нь тэр болгон хүмүүсийн сэтгэл ханамжид нөлөөлөхгүй л байгаа байх. Хүрэхгүй л байгаа байх л даа.

Тэгэхээр үүнтэйгээ уялдуулаад бид цаашдаа ямар зорилтуудыг тавих вэ гэдэг дээр анхаармаар байгаа юм.

Тэгэхээр бид гадаадад эмчлүүлэх шаардлагатай өвчлөлийг дотооддоо эмчлэх тал дээр манай Эрүүл мэндийн яам ямар шийдлүүд гаргаад, зохион байгуулалт хийж ажиллаж байгаа юм бэ?

Тухайлах юм бол хүний нөөцөө хэрхэн бэлдэх юм, тоног төхөөрөмжүүдийг яаж үе шаттай худалдан авалт хийх гэж байгаа юм бэ. Энэ тал дээр Улсын Их Хурал, Засгийн газар дээр яригдаж байгаа ямар асуудлууд байгаа юм бэ?

Бид дотооддоо хийхдээ гаднын тэр мэдлэг чадвартай эмч нарыг авчраад үйлчилгээ хийх боломжууд байгаа юу. Байгаа. Энэ тал дээр ямар зохион байгуулалт хийдэг юм. Гэх мэтчилэн тодорхой аргачлалууд байгаа.

Би яагаад үүнийг асуугаад байгаа вэ гэхээр гадаадад явж эмчлүүлнэ гэдэг маш хүнд л дээ. Хүмүүст.

Хөдөөгийн зарим иргэд чинь Улаанбаатар хотод ирж эмчлүүлэхэд ч хүнд байна шүү дээ. Энд ах дүү, хамаатан садан байхгүй хүмүүс зочид буудалд буух хэцүү. Тэгээд л таван цаас, нөгөө тоолдог хэд нь бага учраас бараг гудамжинд хонох шахуу асуудал гарна.

Зарим нэг иргэд нь Улсын Их Хурлын гишүүд рүү ханддаг. Бид нарт нэг байр олж өгөөч, буудал олж өгөөч гээд л явж байх жишээтэй.

Тэгээд дотооддоо ийм байгаа юм чинь гадаадад очиж эмчлүүлнэ гэж аягүй хүнд байхгүй юу.

Тийм учраас бид гадаадад заавал очиж эмчлүүлэх гээд байгаа энэ асуудлууд дээр дотооддоо эмчлэх боломжуудыг гаргахын тулд бид яаж ажиллаж байгаа юм? Энэ тал дээр ямар зорилгууд тавиад байгаа юм?

Магадгүй нэг удаа бид зориг гаргаад томоохон хөрөнгө оруулалтуудыг хийх шаардлагатай гэж харж байгаа. Магадгүй зарим нэг тэвчиж болох зардлуудаа. Нэг хүнд 5 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлж байхаар магадгүй тэр мөнгөөрөө илүү ирээдүйд Монголдоо эмчилгээ үзүүлэх боломжийг нээхийн тулд том хөрөнгө оруулалтыг нь хийдэг. Энэ зэргүүдийг ч гэсэн нэг удаа тэвчиж гаргах хэрэгтэй гэж харж байгаа юм. Энэ дээр сайдын бодол санаа аймаар байгаа юм гэдэг.

Хоёрдугаарт нь, Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хуулийг батлуулъя гээд л нэлээн олон жил ярьсан л даа.

Тэгээд манай Д.Сарангэрэл гишүүн маань ахлаад ажиллаж байгаа. Их баяртай байгаа. Яагаад гэвэл энэ салбарыг толгойлж ажиллаж байсан, жаргал зовлон аягүй сайн мэдэж байгаа. Нийгмийн хэрэгцээ шаардлагыг аягүй сайн ойлгож харж байгаа гэж би дотроо бодож байгаа. Их сайн хууль гарч ирэх байх гэж бодож байна.

Энэ бол эрүүл мэндийн салбарын үндсэндээ 50, 60 хувийг нугална шүү. Бид зүй зохистой тэр амьдралын зөв хэв маягт оруулах тэр боломжуудыг яг үндсэндээ энэ хуулиар зохицуулж өгнө. Иргэдэд мэдээлэл хүргэж өгнө. Иргэдийг яг түүн рүү чиглүүлнэ гэдэг санаа голчлоод явах юм.

Тэгээд яах вэ, Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль батлагдлаа гэж бодоход тэгээд энэ тусгай сангийн зохицуулалтуудаар санхүүжих юм уу? Одоогийн байдлаар энэ 1 дүгээр зүйлийн 19.3.1 дээр “иргэдийн эрүүл мэндийн боловсрол дээшлүүлэх, иргэдэд эрүүл мэндийн зан үйл төлөвшүүлэх” гээд. Энэ сургалт, мэдээлэлтэй холбоо асуудал чинь энэ сан дээр суугаад өгчихсөн явж байгаа юм.

Тэгэхээр энэ нь өөрөө тэгээд яг сангаараа зохицуулагдаад санхүүжилтийн асуудал нь шийдэгдээд явах юм уу, эсвэл тусдаа явах гээд байгаа юм уу? Үүнийг цогцоор нь авч үзээд явахгүй бол ингээд хоёрдмол санаатай агуулга энэ сан дээр ороод ирэхээр өөрөө тэгээд.../минут дуусав/

П.Анужин: С.Чинзориг сайд хариулна.

С.Чинзориг: Д.Батлут гишүүний асуултад хариулъя.

Яах вэ, сүүлийн гурав, дөрвөн жил Эрүүл мэндийн сайдын багцад 500 орчим сая төгрөг тусгаад, тэгээд түүгээр нь зайлшгүй шаардлагаар гадаад орнуудад эмчилгээнд хамрагдсан иргэдийн төлбөрт нь нийт гарсан зардал, төлбөрийнх нь 5 хувийг нь олгодог ийм л журам байгаа юм билээ. Мөрдөж ирсэн байгаа.

Өнгөрсөн 2022 онд гэхэд яах вэ, 2020, 2021 онд нөгөө КОВИД-ын нөхцөл байдалтай байсан учраас гадагшаагаа эмчилгээнд явах гэсэн иргэдийн тоо харьцангуй бага байсан юм билээ.

2022 онд нийтдээ 82 хүн гадаад улс орнуудад эмчилгээнд хамрагдсан гэсэн ийм судалгаа гарсан байна лээ.

Эдгээр иргэдийн манай яаманд ирүүлсэн зардлынх нь хүсэлтээр үзэх юм бол нийтдээ 13 тэрбум төгрөгийн зардал гарсан гэсэн тооцоо ирсэн юм билээ. Үүний 5 хувь нь гэхээр 650 сая төгрөг гээд.

Ингээд 500-аас 600 сая төгрөгийг л бид 5 хувь нь гээд эмчилгээний зардал олгож байгаа юм.

Бид яах вэ, цаашдаа жаахан хэмжээг нь үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх гэсэн ийм байр суурьтай байна. Хамгийн гол нь тэр журам юмнуудаа маш сайн гаргахгүй бол иргэдийн дунд маш их хүлээлт үүсгэх вий гэдэг дээр би их болгоомжилж байна.

Хоёрдугаарт, ямар өвчнөөр явбал эмчлэх вэ гэдгээ маш тодорхой болгож гаргаж өгөхгүй бол хүн болгон тэгээд гадагшаагаа явна гэдэг ийм урсгалыг нэлээн бий болгочих вий дээ. Сөрөг юм руу орчих вий гэдэг тийм болгоомжлол маш их байгаа

Хоёр дахь асуудал. Би тантай санал нэг байна. Бид зайлшгүй дотооддоо оношилж эмчилж чадахгүй байгаа энэ технологи нутагшуулах асуудал дээрээ л гол анхаарлаа хандуулах ёстой.

Ингэж чадах юм бол бид иргэдийн гадаад улс орнуудад эмчилгээ,

оношилгоонд хамрагдана гэж гадагшаагаа явдаг урсгал нэлээн саарах, буурах, иргэд ч гэсэн эх орондоо өртөг зардал багатайгаар санхүүгийн эрсдэлд орохгүйгээр оношилгоо, шинжилгээнд хамрагдах нөхцөл боломжийг нь бүрдүүлж өгнө гэж бодож байгаа.

Гишүүдэд нэг зүйлийг хэлэхэд бүх оношилгоо, шинжилгээтэй холбоотой, эмчилгээтэй холбоотой тоног төхөөрөмжийг зөвхөн тусгай сангийн хөрөнгөөр шийднэ гэж ойлгож болохгүй.

Энэ бол улсын төсөв дээр тоног төхөөрөмж худалдан авах, хөрөнгө оруулалтын зардал, энэ хүрээндээ шийдэхгүй бол бүх асуудлыг энэ тусгай сангаас шийдэж болохгүй гэсэн ойлголтыг би Та бүхэндээ хэлэхийг хүсэж байна.

Зайлшгүй шаардлагатай тэр оношилгоо технологитой холбоотой юмыг нь бид тусгай сангаасаа шийдье.

Тэгээд бусад асуудлууд нь энэ төсвийнхөө бодлогоор явах нь зүйтэй гэж.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг Д.Сарангэрэл гишүүн ажлын хэсэг нь ахалж байгаа. Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллууд нь гараад дуусчихсан юм билээ.

Би өнөөдөр яамныхаа газрын дарга нартай энэ зарчмын зөрүүтэй саналуудыг нь үзье. Саналаа өгье гэж байгаа.

Тэгээд чадвал бид ирэх долоо хоногоос ч юм уу яаралтай Байнгын

хороогоор оруулаад батлаад өгвөл их сайн байна.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль батлагдвал тэр харилцааг зохицуулахтай холбоотой зардлыг энэ тусгай сангаас зохицуулна гэж ойлгож болохгүй. Д.Батлут гишүүн ээ.

Ер нь нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг улсын төсвөөс шууд санхүүжүүлдэг, олгодог байх л зарчим руу оруулах гээд байгаа юм.

Би яагаад одоо энэ тусгай сан дээр “иргэний эрүүл мэндийн боловсрол” гэж оруулж байгаа вэ гэхээр нийгмийн эрүүл мэндийнхээ тусламж, үйлчилгээний хүрээнд одоогийнхөө энэ журмаараа нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд энэ сангийн хөрөнгийг зарцуулна гэсэн журамтай учраас явж байгаа юм.

Цаашдаа тэгээд хууль батлагдаад явбал, ялангуяа нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээтэй холбоотой асуудлууд нь тэр улсын төсвөөсөө шууд санхүүжиж.../минут дуусав/

П.Анужин: Д.Батлут гишүүн тодруулж асууя.

Д.Батлут: Яах вэ, асуултдаа харьцангуй хариултуудаа авлаа.

Тэгэхдээ тодорхой юмнууд дээр нь тодорхой л баймаар байгаа юм л даа.

Мэдээж тусгай сангаар Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль батлагдвал нийгмийн эрүүл мэндтэй холбоотой асуудлыг санхүүжих боломж байхгүй. Энэ маш том өргөн ойлголт, маш их

хэмжээний хөрөнгө санхүүжүүлэх асуудал явагдана. Мэдэж байгаа учраас яг үүгээр зохицуулах юм болов уу? Ер нь яаж ойлгоод байгаа юм гэдэг талаас нь хариулт авах гээд асуучихсан юм.

Хоёрдугаарт нь, 26 нэр төрлийн өвчлөлийг бид гадаадад эмчилж байна гэж байгаа. Тийм.

Энэ рүүгээ чиглэсэн тодорхой зорилтыг тавиад зоригтой явмаар байна. Сайд аа. Магадгүй жил жилд. Хүний нөөцөө ч шат дараалалтай бэлдье. Хамгийн нэн тэргүүний чухал өвчлөл нь аль байгаа юм. Тэр лүүгээ хараад. Тэгээд түүнтэй холбоотой хүний нөөцөө бэлдье.

Дээрээс нь, хөрөнгө оруулалтуудаа шийдье гээд тодорхой зорилго гаргаж явах чухал байгаа юм шүү. Ингэж байж энэ асуудлын ард гарахгүй бол бүгдээрээ ингээд л нэг.../минут дуусав/

П.Анужин: С.Чинзориг сайд хариулъя.

С.Чинзориг: Би Д.Батлут гишүүнтэй санал нэг байгаа юм.

Одоогийн энэ гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн аргаар чинь нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний асуудал санхүүжих ямар ч боломжгүй болчихсон шүү дээ.

Тийм учраас Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуультай больё. Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний зардлыг улсын төсвөөс шууд санхүүжилт болгоно л гэсэн хуулийн гол зарчим тэр. Тэгж ойлгох хэрэгтэй.

Хоёрдугаарт, би аминдаа л тодорхой зорилго тавиад л энэ 26 төрлийн өвчнийг нь бас нэг эмчилдэг байх технологийг нь оруулж ирье л гээд байгаа юм л даа.

Би тэр журамдаа ирэх онд Шинжлэх ухаан, технологийн зөвлөлтэйгээ ярьж байгаад зайлшгүй ямар төрлийн өвчнийг оношлох, эмчлэх технологи Монгол Улсад нэвтрүүлэх шаардлагатай вэ гэдгээ яам бодлогоороо зарладаг. Тэгээд түүнийхээ хүрээнд эмнэлгийн байгууллагуудаас төсөл сонгон шалгаруулаад энэ зардлыг нь өгдөг болгоё гэсэн тийм л бодолтой байгаа.

Гэхдээ үүнийг нэг жилийн дотор хийж чадахгүй шүү дээ. Үе шаттайгаар л явдаг. Эхний ээлжид зайлшгүй ийм технологийг 2024 онд нэвтрүүлнэ гэдгээ.../минут дуусав/

П.Анужин: Баярлалаа.

Төслийн [1 дүгээр зүйл](#)-тэй холбоотой гишүүд асуулт асууж, санал хэллээ.

Төслийн [2 дугаар зүйл](#)-тэй холбогдуулан асуулт асуух гишүүд байвал нэрсийг авъя. Байхгүй байна. Саналтай гишүүд байна уу? Байхгүй байна.

Төслийн [3 дугаар зүйл](#)-тэй холбогдуулан асуулт асууж, санал хэлэх гишүүд байна уу? Байхгүй байна.

Санал хураалт байхгүй. Гишүүд ээ. Санал хураалт байхгүй.

Бид төслийг зүйл тус бүрээр нь санал авч, үг хэллээ.

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг хийж дууслаа. /алх цохив/

Төсвийн байнгын хороонд анхны хэлэлцүүлэг явуулсан талаарх Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Бадарчийн Жаргалмаа танилцуулна.

Байнгын хорооны өнөөдрийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлууд өндөрлөсөн тул өнөөдрийн Байнгын хорооны өнөөдрийн хуралдаан өндөрлөж байна.

Хуралдаан идэвхтэй оролцсон нийт гишүүддээ баярлалаа.

Хуралдаан 1 цаг 14 минут үргэлжилж, 11 цаг 22 минутад өндөрлөв.

**БИЧЛЭГЭЭС ХУРАЛДААНЫ
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ БУУЛГАЖ,
ХЯНАСАН: ШИНЖЭЭЧ**

Ц.АЛТАН-ОД